

Asimetrinė komunikacija: kaip kalbame su gyvūnais ir apie juos?

Laura Kamandulytė-Merfeldienė

Vytauto Didžiojo universitetas
laura.kamandulyte@vdu.lt

Ineta Dabašinskiė

Vytauto Didžiojo universitetas
ineta.dabasinskiene@vdu.lt

Anotacija. Verbalinės komunikacijos požiūriu suaugusiųjų bendravimas dažniausiai suvokiamas kaip prototipiškai simetriškas. Gyvūnams skirta kalba, kaip ir kūdikiams ar mažiems vaikams skirta kalba, apibūdinama asimetrinės komunikacijos terminu. Šiame straipsnyje siekiama aptarti verbalinės komunikacijos elementus situacijose, kai kalbama su gyvūnais arba apie juos. Tyrimas atskleidė, kad lietuviai, bendraudami su augintiniais, vartoja daug deminutyvų ir garsažodžių, o kalbėdami apie savo gyvūnus juos apibūdina labai įvairiais būdvardžiais. Apklaustos duomenys rodo, kad moterys (jų apklausta daugiausia) linkusios naminčius gyvūnus, ypač šunis ir kates, prilyginti šeimos nariams, suteikti jiems vaiko statusą. Gausūs augintinių apibūdinimai rodo, kad tokiam bendravimui būdingas antropomorfizmas, nes gyvūnams priskiriamos žmogaus savybės. Dažnai vartojamų deminutyvų pragmatinės reikšmės leidžia šeiminiškams kalbėjimo su augintiniu aktą paversti žaismingesniu ir pasiekti savo tikslus mažiau formaliu, draugiškesniu būdu, net jei kalbama apie ne tokius malonius dalykus.

Raktažodžiai: *asimetrinė komunikacija, gyvūnams skirta kalba, deminutyvai, garsažodžiai, būdvardžiai*

Asymmetric communication: How do we communicate with our pets and about them?

Summary The emotional bond between pets and their owners is intimate in many cultures, where pets are often regarded as family members or even children. Communication with pet animals is frequently likened to infant/child-centered speech situations (Mattiello et al. 2021: 150). Pet owners commonly employ specific language forms that convey sympathy, empathy, or playfulness. This study aimed to explore the characteristics of pet-directed speech in Lithuanian, utilizing a questionnaire survey conducted through the Google Forms platform.

Survey data reveal that women, predominant in this study, often perceive pets, particularly dogs and cats, as family members, bestowing upon them the status of children. This is evidenced by the frequent use of diminutives and onomatopoeia. The profusion of adjectives employed to depict pets supports the assertion that such communication is influenced by anthropomorphism, attributing human-like characteristics to pets. The regular use of diminutives when addressing pets or describing their belongings, such as food and toys, indicates that diminutives serve a pragmatic function. They make the speech act more playful, enabling owners to accomplish their goals in a less formal, friendlier manner, even when discussing less pleasant topics.

Key words: *asymmetric communication, pet directed speech, diminutive, onomatopoeia, adjective*

1. Įvadas

Asimetrijos samprata tradiciškai siejama su socialinės hierarchijos kontekstu (Marková, Foppa 1991), todėl tokios sąvokos kaip *valdžia*, *autoritetas* ir *dominavimas* dažnai minimos diskursuose, susijusiuose su instituciniais ar individualiais kontekstais (Dijk 2008; Fairclough 2013; Thornborrow 2002). Į tokios komunikacijos specifiką atsižvelgiama įvairių disciplinų lauke, pavyzdžiui, politikos, sociologijos moksluose keliami demokratijos, piliečių įsitraukimo, nelygybės klausimai, kontekstualizuojami platesnėje asimetrijos teorinėje diskusijoje (Schmitt-Beck 2022). Nemažai dėmesio yra sulaukę gydytojo – paciento santykių tyrimai, grindžiami autoriteto, išmanančio eksperto samprata, kuri priešpriešinama medicininio išsilavinimo neturinčiam pacientui (Duchan, Kovarsk 2005; Linell, Luckmann 1991). Daug teorinių diskusijų pokalbio plėtojimo, įsitraukimo, solidarumo ir dominavimo klausimais kelia lyties ir kalbos tyrėjai; šie tyrimai sociolingvistikos ir diskurso analizės srityse sistemingai pradėti vykdyti XX a. septintojo-aštuntojo dešimtmečio pradžioje dėl suintensyvėjusio feministinio judėjimo (Eckert, McConnell-Ginet, 2003; Tannen 1994, 1996, 1999; Wodak 1999).

Asimetrija dažnai aptariama žinių, informacijos, švietimo prieinamumo diskusijose, kai kalbama apie regionų skirtumus, skurdą, išteklių stoką ir kitus socialinius bei ekonominius aspektus (Sayegh et al. 2022). Žinių asimetrija siejama su dalyvavimo kontekstais: atsakomybe, teisėmis ir pareigomis, todėl ši tema svarbi švietimo sektoriuje, ypač mokytojo ir mokinio komunikacijoje, kai labiau kompetentingas (mokytojas) dalijasi savo žiniomis, todėl prisiima daugiau atsakomybės, bet taip pat įgyja daugiau galios (Moltow 2013; Galton et al. 1999).

Verbalinės komunikacijos požiūriu suaugusiųjų bendravimas dažniausiai suvokiamas kaip prototipiškai simetriškas (pagal Paulo Watzlawickio svarbiausias komunikacijos teorijos aksiomas), tačiau, kaip minėta anksčiau, asimetrija egzistuoja skirtinguose socialiniuose ir kultūriniuose kontekstuose ir suprantama kaip nelygiavertis, socialinių veiksnių nulemtas kalbėtojo ir klausytojo santykis. Taigi pokalbiuose atsiskleidžianti asimetrija dažniausiai fiksuojama tarp gydytojo – paciento, viršininko – pavaldinio, mokytojo – mokinio, kai demonstruojamas autoritetas, kompetencija, atsakomybė. Kita vertus, asimetrinės situacijos siejamos ir su amžiaus veiksniu, nes suaugusiųjų pokalbiai su vaikais, ypač jaunesniais ar net kūdikiais, išsiskiria vienpusiškumu.

Komunikacinė asimetrija mokymosi kontekste suvokiama įvairiai. Kalbant apie amžiaus veiksnio nulemtas situacijas, nustatyta daug teigiamų mokymąsi (Roazzi, Bryant 1998) ir kalbos įsisavinimą (*vaikams skirtos kalbos*, angl. *child-directed speech* reiškiny) skatinančių rezultatų, kita vertus, asimetrinė komunikacija dėl mokytojo dominavimo klasėje gali trukdyti geriau išmokti dalykus (pvz., mokantis užsienio kalbos, žr. Allwright 1984), o mokymasis iš bendraklasių gali padėti, nes pastarųjų metų švietimo transformacijos šia linkme pateikia gerų rezultatų (Carvalho, Santos 2021).

Trumpai apžvelgę kai kurias (a)simetrinės komunikacijos tyrimų kryptis, toliau aptarsime savo tyrimų srities situacijas, kuriose komunikacija vyksta tarp nevienodus kalbinius gebėjimus turinčių dalyvių. Asimetrinei komunikacijai, kaip minėta, gali būti priskiriamas bendravimas su kūdikiais ir mažais vaikais, neturinčiais pakankamai kalbinių gebėjimų, leidžiančių jiems dalyvauti komunikacijos procese. Visiškai asimetrine komunikacija, nepriklausančia nuo adresato amžiaus, laikoma gyvūnams skirta kalba (angl. *pet-directed speech*), nes gyvūnai nesugeba (pilnai) suprasti žmogaus kalbos ir jam atsakyti (Mattiello et al. 2021: 137; Dressler et al. 2022: 54). Tiek vaikams, tiek gyvūnams skirta kalba laikoma supaprastintais kalbos registras, kuriais siekiama palengvinti bendravimą tarp dalyvių, kurių kalbiniai gebėjimai riboti. Tokio pobūdžio modifikuotais ir supaprastintais kalbiniais registras dažnai bendraujama su besimokančiais užsienio kalbos, kreipiantis į senyvus žmones, mažus vaikus ar gyvūnus ir panašiai.

Chrestomatiniu tokio registro ypatybių ir funkcijų pristatymo pavyzdžiu laikomas vienas Ch. A. Fergusono straipsnis (1977). Jame nurodomos vaikiškosios kalbos funkcijos: 1) palaikyti bendravimą, kai adresato kalba ribota, 2) mokyti kalbos, 3) padėti vaikui socializuotis ir suprasti savo vaidmenį visuomenėje. Šis straipsnis tapo inspiracijos šaltiniu tyrinėti vaikiškosios kalbos registrą daugeliui pasaulio mokslininkų, tarp jų ir Lietuvos (Kamandulytė 2006). Vienas iš svarbiausių šio registro požymių – išreikšti teigiamas pragmatines funkcijas (Dressler, Barbaresi 1994).

Kaip ir vaikiškoji kalba, taip ir gyvūnams skirtas kalbos registras yra siejamas su intymia ir draugiška, dažniausiai namų, aplinka bei empatijos, meilės, artumo ir kitų pozityvių emocijų perteikimu (Dressler, Barbaresi 1994; Savickienė, Dressler 2007). Lingvistai, tiriantys gyvūnams skirtą kalbą, teigia, kad ši savo ypatybėmis primena vaikiškąją kalbą, leidžiančią perteikti šiltus jausmus, taip pat padedančią atkreipti adresato dėmesį (Koda 2001; Jeannin et al. 2017; Mattiello et al. 2021).

Taigi šiame straipsnyje siekiama aptarti verbalinės komunikacijos elementus situacijose, kai kalbama su gyvūnais arba apie juos. Tekste pristatomi kitų autorių moksliniai tyrimai, atskleidžiantys gyvūnams skirtos kalbos ypatybes, toliau aprašoma šio tyrimo eiga ir metodika, aptariami gauti rezultatai ir pateikiama diskusija bei įžvalgos dėl ateities tyrimų.

2. Gyvūnams skirta kalba – supaprastintos kalbos registras

Globalizacijos ir naujosios, į paslaugas orientuotos, ekonomikos sąlygomis paslaugų įvairovė gyvūnams ir jų šeiminiškams stebėtina auga: paskutiniaisiais dešimtmečiais matyti labai intensyvus vadina-masis augintinių ekonomikos bumas, kai šeiminiškai išleidžia nemažas sumas ne tik augintinių maitui, medicininėms, bet ir grožio paslaugoms, rūbams, aksesuarams, laisvalaikiui ir kt. (JAV šioje srityje generuojama milijardai dolerių). Jau nebestebina gyvūnams skirtos kavinės, spa, viešbučiai, kapinės. Taigi, pasikeitęs naminio gyvūno statusas, jo „įteisinimas“ būti visateisiu šeimos nariu lėmė ir pakitusios komunikacijos su gyvūnais pobūdį.

Daugelis tyrėjų, analizuojančių gyvūnams skirtą kalbą, didžiausią dėmesį skiria tam tikroms akustinėms ypatybėms, nes balso tonas, aukštis ir garsumas labiausiai atkreipia gyvūno dėmesį ir lemia komunikacijos efektyvumą (Jeannin et al. 2017; Benjamin, Slocombe 2018; Jardat et al. 2022); kituose tyrimuose domimasi gyvūnų reakcija į šeiminiško kalbą (Ben-Aderet et al. 2017; Reeve, Jacques 2022). Verbalinė komunikacija analizuojama daug rečiau, nors žinoma, kad kai kurie gyvūnai gali suprasti nemažą žodžių ar frazių skaičių (Pillely 2013; Tempelmann et al. 2014).

Gyvūnams skirta kalba, kaip ir vaikams ar svetimkalbiams skirta kalba, yra supaprastintas kalbos registras, kuriam būdingos išskirtinės fonetinės ypatybės, emociinga leksika, ribotas žodynas ir nesudėtinga gramatika, todėl čia gausu garsažodžių, deminutyvų, pakartojimų ir kitų kalbos elementų. Kalbos supaprastinimą lemia neįprastas bendravimo pobūdis ir sąmoningas arba nesąmoningas adresanto siekis prisiderinti prie adresato, kurio kalbiniai gebėjimai riboti.

Gyvūnams ir vaikams skirti kalbos registrai labiausiai siejami su intymia namų aplinka, stipriu ir artimu adresanto ir adresato ryšiu, draugišku ir meilium bendravimu bei pozityvių emocijų perteikimu (Savickienė, Dressler 2007; Jeannin et al. 2017). Elisos Mattiello ir kt. (2021) atliktas tyrimas patvirtina, kad deminutyvai ir kiti kalbai sąšvelnių suteikiantys elementai dažniau vartojami bendraujant su gyvūnu arba kalbant apie jį artimoje aplinkoje, pavyzdžiui, su šeimos nariais arba artimais draugais.

Naminių gyvūnų ir jų šeiminių¹ ryšys daugelyje kultūrų yra ypatingas, nes gyvūnai yra priimami kaip šeimos nariai (Atherton ir Moore 2016). Atlikti tyrimai rodo, kad daugelis šunų šeiminių save identifikuoja kaip „tėvus“ (Gregory 2010), bendraudami su augintiniais save vadina *mamytėmis*, *tėveliais* ir pan. Moterų reakcijos tyrimas yra atskleidęs, kad moterų, žiūrinčių į savo vaiko ir savo šuns nuotraukas, smegenys yra panašiai aktyvuojamos (Stoeckel et al. 2014). Tarp augintinio (dažniausiai tyrimai atliekami su šunimis) ir žmogaus egzistuoja meilės, simpatijos, prierašumo jausmai, todėl bendraudami su savo naminiais gyvūnais šeiminkai yra linkę pasirinkti specifines kalbos priemones, leidžiančias veiksmingai perteikti minėtuosius jausmus.

Be to, kaip ir bendraujant su mažu, dar nekalbančiu vaiku, gyvūnai yra pajėgūs suprasti ir atitinkamai sureaguoti į kai kurias frazes ar žodžius, ypač į tam tikras balso intonacines variacijas (Benjamin, Slocombe 2018; Jardat et al. 2022), kurios dažnai pastebimos supaprastintos kalbos registruose. Yra atlikta tyrimų, apimančių dvi kalbėjimo su gyvūnais formas: vienu atveju į gyvūnus kreiptasi vartojant įprastą suaugusiesiems skirtą kalbą, kitu atveju – supaprastintą, gyvūnams skirtą kalbą. Nustatyta, kad skirtingos gyvūnų rūšys – arkliai (Jardat et al. 2022), katės (Acevedo 2017) ir šunys (Benjamin ir Slocombe 2018; Jeannin et al. 2017) – buvo dėmesingesni ir labiau reagavo į gyvūnams skirtą kalbą. Tam didelę reikšmę turėjo akustinės gyvūnams skirtos kalbos ypatybės: aukštesnis tonas ir lėtesnis tempas. Jeannin et al. (2017) tyrimas parodė, kad gyvūno dėmesio lygis gali priklausyti ir nuo jo amžiaus: suaugę šunys labiau reagavo į gyvūnams skirtą kalbą, o jauni šuniukai panašiai į abi bendravimo formas.

Kita vertus, gyvūnai dažnu atveju negali suprasti žmogaus kalbos, todėl kai kurios ypatybės, būdingos gyvūnams skirtai kalbai, yra pasitelkiamos paties adresato tikslams: teigiamų (kartais ir neigiamų) emocijų, intymios ar žaismingos situacijos kūrimui. Pavyzdžiui, deminutyvai gali būti vartojami reiškiant empatiją, simpatiją, ironiją, žaismingumą, perteikiant intymumo jausmą, mažinant socialinį ar psichologinį atstumą, taip pat rodant socialinę galią, švelninant nemalonią situaciją (Dressler ir Barbaresi 1994). Nors dažniausiai supaprastinta kalba siejama su teigiamais jausmais, kai kuriais atvejais įvairios kalbinės priemonės gyvūnams skirtoje kalboje gali būti pavartojamos ir kitokiems tikslams, pavyzdžiui, perteikiant ironiją, šaipantis (Dressler et al. 2022).

Atsižvelgdami į asimetrinės komunikacijos pobūdį ir panašias kalbines supaprastintų registrų ypatybes, tyrėjai gyvūnams skirtą kalbą gretina su kūdikiams (angl. *infant directed speech*) ar mažiems vaikams skirta kalba. Vienas iš pirmųjų tyrimų, gretinančių šiuos du kalbos registrus, buvo atliktas 1982 m. Tuomet įvesta sąvoka *doggerel* (gyvūnams skirta kalba) kaip atitikmuo kito registro sąvokai *motherese* (motiniškoji kalba) (Hirsh-Pasek et al. 1982). Pastaraisiais metais atliekamuose tyrimuose, gretinančiuose vaikams skirtą kalbą ir gyvūnams skirtą kalbą, dažniausiai analizuojamos sutampančios fonetinės ir akustinės ypatybės (Burnham et al. 1998; Jeannin et al. 2017), deminutyvų vartoseną (Mattiolo ir kt. 2021; Dressler et al. 2022). Tačiau vis dar trūksta tyrimų, skirtų kitoms gyvūnams skirtos kalbos ypatybėms aptarti, pavyzdžiui, garsažodžiams, žodyno įvairovei, sakinių struktūrai ir panašiai.

Mūsų atliktas tyrimas atskleidė, kad lietuviai, bendraudami su augintiniais, vartoja daug deminutyvų ir garsažodžių, o kalbėdami apie savo gyvūnus juos apibūdina labai įvairiais būdvardžiais. Būtent šioms kalbos ypatybėms ir skiriamas dėmesys šiame straipsnyje.

¹ Anglakalbėje literatūroje dažnai vartojami terminai „caretaker“, „caregiver“ (*globėjas*), tačiau atsižvelgiant labiausiai paplitusią lietuviško termino *globėjas* reikšmę, susijusią su asmenų globos santykiais, šiame straipsnyje pasirenkama vartoti *gyvūno šeiminko* sąvoką.

3. Tyrimo imtis ir metodika

Siekiant aptarti gyvūnams skirtos kalbos ypatybes, pasirinktas anketinės apklausos metodas. Anketinė apklausa buvo vykdyta per *Google Forms* platformą.

Sudaryta anketa apėmė kelių sričių klausimus:

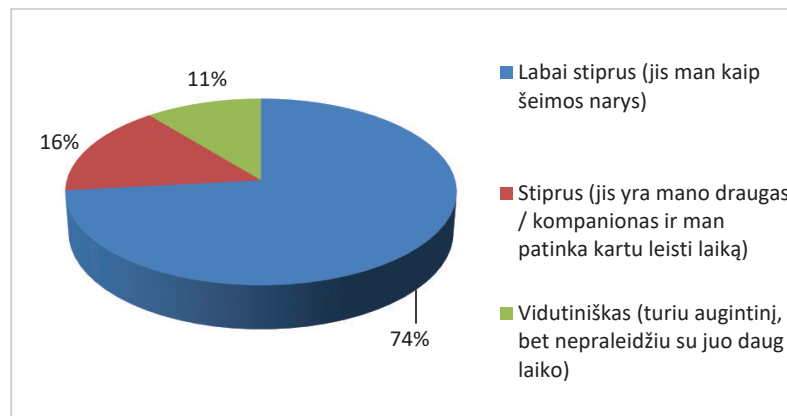
- a) *Klausimai apie respondentą*. Respondentų buvo prašoma nurodyti amžių, lytį ir atsakyti į šiuos klausimus: Kur Jūs gyvenate (mieste / miestelyje / kaime)? Kokio tipo būste gyvenate (name / kotedže / bute)? Ar Jūsų šeimoje yra vaikų iki 5 metų (taip / ne)? Kiek Jūsų pažįstamų turi naminių gyvūnų (daugelis / keli / niekas / nežinau)? Kiek ir kokių naminių gyvūnų Jūs turite (prašome išvardinti)? Kokio stiprumo yra Jūsų ryšys su augintiniu / augintiniais (labai stiprus / stiprus / vidutinis / silpnas / nežinau)?
- b) *Klausimai apie gyvūną / gyvūnus*. Respondentų buvo prašoma atsakyti į tokius klausimus: Kokia Jūsų gyvūno / gyvūnų lytis? Kokia Jūsų gyvūno / gyvūnų veislė (rūšis)? Koks Jūsų gyvūno / gyvūnų amžius metais? Kur gyvena Jūsų gyvūnas / gyvūnai: namie ar lauke? Koks Jūsų augintinio / augintinių vardas/-ai? Apibūdinkite, kaip atrodo Jūsų gyvūnas / gyvūnai (bent trims būdvardžiais, pvz., *liesas*). Apibūdinkite savo gyvūno / gyvūnų charakterio bruožus (bent keturiais būdvardžiais, pvz., *piktas*).
- c) *Klausimai apie gyvūnams skirtą kalbą*. Šios srities klausimai sudaryti remiantis Mattiello ir kt. (2021: 151) gyvūnų kalbai skirtu tyrimo interviu klausimais. Kai kurie klausimai buvo pakeisti ir priderinti prie lietuvių kalbos ypatybių, pridėtas papildomas klausimas apie garsažodžius, kalbą su gyvūnu skirtingose situacijose. Siekiant detalesnių ir aiškesnių atsakymų, prie kai kurių klausimų buvo pateikti terminų paaiškinimai (pvz., deminutyvo, garsažodžio), galimų situacijų pavyzdžiai. Pildant šią apklausos dalį tiriamiesiems reikėjo atsakyti į toliau pateiktus klausimus, prie kiekvieno klausimo buvo prašoma pateikti kuo daugiau pavyzdžių. Daugelis klausimų yra atviro pobūdžio, skirti surinkti specifiniams kalbos pavyzdžiams, pvz.:
  - *Ar vartojate garsažodžius, kai kalbate su savo augintiniu arba apie jį? Pateikite pavyzdžių.*
  - *Kokius žodžius, frazes sakote, kai gyvūnas padaro ką nors gero? Pateikite pavyzdžių.*
  - *Kokius žodžius, frazes sakote, kai gyvūnas padaro ką nors blogo? Pateikite pavyzdžių.*
  - *Kaip dažniausiai vadinate ar kviečiate savo augintinį / augintinius? Pateikite pavyzdžių.*
  - *Ar kalbėdami su savo augintiniu / augintiniais arba apie jį / juos, vartojate deminutyvus (mažybinius maloninius žodžius)? Pateikite pavyzdžių.*
  - *Ar vartojate kreipinius, deminutyvus (mažybinius maloninius žodžius) ar kitus žodžius, skirtus jūsų augintiniui, ironiškai, sarkastiškai, su humoru? Pateikite pavyzdžių.*
  - *Kaip įvardijate save augintinio atžvilgiu (pvz., mama, šeiminkė)? Pateikite pavyzdžių.*
  - *Ar vartojate deminutyvus (mažybinius maloninius žodžius), kalbėdami apie...*
    - *augintinio kūno dalis?*
    - *gyvūno maitinimąsi, maistą, gėrimus?*
    - *augintinio daiktus (žaislus, aksesuarus ir pan.)?*
    - *augintinio miego vietą (lovą, guolį, narvą, čiužinį ir t. t.)?*
    - *augintinio ekskrementus, vėmimą?*
    - *augintinio veiksmus (pvz., miegą). Jei taip, pateikite pavyzdžių.*

Iš viso gautos 77 anketos, kurių rezultatai pasiskirsto taip: tyrime dalyvavo 69 moterys ir 8 vyrai nuo 12 iki 61 metų (amžiaus vidurkis 36,5, mediana – 38). Kadangi tyrimo imties subalansuoti pagal respondentų lytį nepavyko, atsisakyta minties palyginti vyrų ir moterų apklausos rezultatus. 10 respondentų pažymėjo, kad jų šeimoje yra mažų vaikų iki 5 metų. Didžioji dalis apklaustųjų gyveno mieste

(66,2 %), mažiau – miestelyje (15,6 %) ar kaime (18,2 %). Pusė respondentų nurodė gyvenantys name (49,4 %), 45,5 % – bute, 5,2 % – kotedže. Svarbu paminėti, kad surinkti anketiniai duomenys tik iš dalies bus atspindėti šiame straipsnyje, nes pagrindinis šio darbo tikslas aptarti kalbines gyvūnams skirtos kalbos ypatybes.

78 % apklaustųjų teigė, kad daugelis jų pažįstamų turi gyvūnų, 21 % nurodė, kad keletas pažįstamų augina gyvūnus, 1 % pažymėjo atsakymo variantą „nežinau“. Didžioji dalis tyrime dalyvavusių gyvūnų šeimininkų nurodė, kad jų santykis su augintiniais yra labai stiprus. Mažiau respondentų pasirinko variantus „stiprus“ ir „vidutiniškas“, nė vienas respondentas nepasirinko atsakymo „silpnas“ (1 pav.).

1 paveikslas. Respondentų ryšys su augintiniais

Didžioji dalis tyrimo dalyvių (45 %) turėjo šunį arba kelis šunis. Katę arba kelias kates augino 18 % apklaustųjų. 14 % respondentų nurodė, kad augina ir šunį, ir katę (arba kelis juos), 4 % – kitą gyvūną (2 respondantai – žiurkėną, 1 – papūgą). Likusieji respondantai – 14 % – nurodė, kad augina daug įvairių gyvūnų, pavyzdžiui, 5 kates, 2 šunis, 1 triušį, 1 papūgą arba 1 šunį, 1 katę, žuvis, vėžlį ir t. t. Taigi matyti, kad tyrime dalyvavo žmonės, auginantys įvairius naminius gyvūnus: šunis, kates, triušius, žiurkėnus, papūgėles, žuvis. Vis dėlto didžiąją dalį sudaro šunų augintojai. Būtent todėl gyvūnams skirtos kalbos tyrimas bus orientuotas į šiems augintiniams skirtos kalbos ypatybes, tačiau, kur įmanoma, bus žiūrima ir kačių augintojų pateiktų atsakymų, taip pat pasitelkiami kitų gyvūnų šeimininkų nurodyti kalbos vartosenos pavyzdžiai.

4. Rezultatai

Gauti apklausos rezultatai atskleidė tam tikras gyvūnams skirtos kalbos ypatybes – garsažodžių ir deminutyvų gausą, taip pat savęs įvardijimą daiktavardžiais. Tyrimo metu gauta ir netikėtų rezultatų, neaprašytų kitų tyrėjų darbuose – tai būdvardžių, vartojamų kalbant apie gyvūnus, leksinė įvairovė. Visi minėti kalbiniai elementai aptariami šiame straipsnyje.

4.1. Garsažodžių vartojimas gyvūnams skirtoje kalboje

Ankstyvosios vaikų ir jiems skirtos kalbos tyrimai rodo dažną garsažodžių vartoseną. Nustatyta, kad garsažodžiai daugelyje pasaulio kalbų sudaro didelį procentą vaiko pirmųjų žodžių (Laing et al. 2017; Lukyanova ir Koloskova 2020), nes ne tik suteikia ekspresyvumo, kalbėjimo aktą paverčia savotišku žaidimu, bet ir padeda vaikui komunikuoti, kol jo kalbiniai gebėjimai riboti. Šių elementų gausa patvirtinta ir lietuvių vaikų kalbos tyrimuose (Balčiūnienė, Kamandulytė-Merfeldienė 2018). Nustatyta, kad

garsažodžiai vaikų ir vaikiškojoje kalboje turi ne tik ekspresinę ir emocinę, bet ir nominacinę reikšmę, nes neturint pakankamų kalbinių gebėjimų gali pakeisti daiktų ar veiksmų pavadinimus.

Kaip matyti iš mūsų sukauptų duomenų, garsažodžiai vartojami ir gyvūnams skirtoje kalboje. Tyrimo dalyviai buvo prašomi atsakyti į klausimą, ar vartoja garsažodžius bendraudami su savo gyvūnais; jeigu vartoja, prašyta pateikti pavyzdžių. 61 % respondentų teigė vartojantys garsažodžius gyvūnams skirtoje kalboje, 39 % neigė tą darantys. Du informantai, pažymėję, kad nevartoja garsažodžių, savo atsakymus pakomentavo: (1) *Kalbame normalia žmonių kalba*; (2) *Nenaudoju, kalbu su jais normaliai, vadinu Džeriukas, berniukas, musytė, mergytė, gerutė, gerutis*.

Reikia paminėti, kad klausimo formuluotėje buvo pateikti pavyzdžiai *ciu ciu, niam niam, bum* – tam, kad informantai suprastų garsažodžio sąvoką. Galima manyti, kad šie pavyzdžiai nustebino minėtus respondentus, todėl jie šių žodžių vartoseną supriešino su „normalia“ kalba. Kita vertus, šie du paaiškinimai rodo gyvūnų šeiminių požymių ir augintinius ir bendravimą su jais, nes kalba, skirta gyvūnams, prilyginama žmonių bendravimui. Be to, antrajame pavyzdyje pateikiami „normalios“ kalbos pavyzdžiai, apimantys deminutyvus, rodo, kad gyvūnams skirta įprasta kalba suvokiama kaip švelnus bendravimas mažybiniams maloniniams formomis.

Iš apklaustųjų, nurodžiusių, kad vartoja garsažodžius, gauti rezultatai rodo, kad leksinė garsažodžių įvairovė nėra didelė, tačiau juos vartoja daugelis respondentų. Pastebėta, kad šie žodžiai gyvūnams skirtoje kalboje dažnai atlieka tam tikras funkcijas ir juos galima skirti į kelias dažniausias reikšmines grupes:

- komandą reiškiantys garsažodžiai: *op, opa, fu, tsss*,
- kvietimą reiškiantys garsažodžiai: *ciu ciu, kis kis, ks ks*,
- garsų imitavimą reiškiantys garsažodžiai: *miau miau, au au, niam niam, si si*.

Reikia paminėti, kad gyvūnams skirtoje kalboje vartoti beveik tokie patys garsažodžiai kaip ir vaikiškoje kalboje, pavyzdžiui, *utiu tiu, niam niam, bum, sisi*. Tai patvirtina faktą, kad gyvūnams skirta kalba turi kalbinės raiškos požymių, priartinančių šį registrą prie vaikams skirtos kalbos. Kalbėdami apie arba nurodydami gyvūnų požymius suaugusieji neretai vartoja garsažodžius imituodami tiems gyvūnams būdingus garsus. Vis dėlto matyti, kad garsažodžiai, vartojami bendraudant su gyvūnais, turi ir kitokių funkcijų nei fiksuojama vaikiškojoje kalboje, kur jie dažnai vartojami kaip leksemų pakaitalai, siekiant vaikui, kurio kalbiniai gebėjimai riboti, pasiūlyti žodžio atitikmenį. Gyvūnams skirtoje kalboje garsažodžiais dažniausiai atkreipiamas dėmesys, duodamos komandos, tačiau neretai taip pat kuriamas situacijos žaismingumas (*utiu tiu, bum*), intymumas.

4.2. Deminutyvų vartojimas gyvūnams skirtoje kalboje

Pasak Dressler, Mattiello ir kt. (2022), kuo produktyvesnė deminutyvų darybos sistema, tuo daugiau deminutyvų vartojama vaikiškojoje ir gyvūnams skirtoje kalboje. Žinoma, kad lietuvių kalba yra gausi deminutyvų, o deminutyvų darybos sufiksai yra produktyviausi lietuvių kalbos darybinėje sistemoje, todėl mažybinių maloninių žodžių gausa gyvūnams skirtoje kalboje nestebina. Atlikti lietuvių kalbos deminutyvų morfopragmatikos tyrimai atskleidžia, kad šie dariniai yra susiję su komunikacine pragmatika ir gali nulemti visą kalbėjimo aktą, suteikdami jam įvairių reikšmių – nuo meilės ir simpatijos iki ironijos (Dabašinskienė 2009; Savickienė 2005).

Šiame straipsnyje aprašomo tyrimo dalyvių buvo klausama apie deminutyvų vartoseną įvairiose situacijose (žr. 3 skyrių). Tik 4 respondentai (iš 77) nurodė nevartojantys deminutyvų bendraudami su gyvūnais arba kalbėdami apie juos. Tačiau įdomu tai, kad 2 respondentai iš minėtų 4 (1 vyras, 1 moteris), pateikė deminutyvų vartosenos pavyzdžių, atsakydami į kitus klausimus apie konkrečias vartojimo situacijas. Taigi galima teigti, kad deminutyvų nevartojo tik 2 iš 77 respondentų, o adresatai ne visada pastebi savo kalbos ypatybes.

Tyrimas atskleidė, kad respondentai labai dažnai vartoja deminutyvus kreipdamiesi į augintinį vardu (*Tairiuk, Smiltuk, Noryte* ir pan.) arba kalbėdami apie savo augintinį (*Mikutė, Domutė, Merfiukas, Dorytė* ir pan.). Atkreiptas dėmesys, kad dviejų augintinių (kačių) vardų pamatinė forma yra deminutyviniai tikriniai daiktavardžiai – *Debesėlis, Sniegutis*, o formų be priesagų (*Debi, Debesie, Sniege*) vartojimas susijęs su netinkamu gyvūno elgesiu ir jo barimu. Gyvūnų šeimininkai taip pat nurodė, kad dažnai į gyvūnus kreipiasi arba kalbėdami apie juos pavartoja bendrinius žodžius su deminutyvinėmis priesagomis, pavyzdžiui, *mažutė, pūkutė, gražutė, šuniukas, ciūcikėlis, katukas, didukas, meilutis, dundukas* ir t. t.

Respondentams buvo nurodytos kelios situacijos ir klausama, ar jose jie vartoja deminutyvų. 80 % apklaustųjų nurodė, kad vartoja deminutyvus kalbėdami apie gyvūno **kūno dalis**: *Prakirpau nagiuką. Duok pakasysiu ausytę. Vėdini pilvelį? Murzini pėdukai. Oi koks šlapias tavo nosiukas. Nu ko tą uodegytę pabrukęs? Ir vėl tas ausikes į purvus įkišai. Nusivalyk letenėles, kai išlipi iš kraiko dėžės. Kur tą savo pūstą uodegytę vėl įkišai? Snapukas aštrus.*

69 % užpildžiusiųjų apklausos anketą teigė, kad vartoja deminutyvus kalbėdami apie **gyvūno daiktus**: *kamuoliukas, žaisliukas, meškiukas, antkakliukas, pledukas, kaspinėlis, kilimukas.*

64 % nurodė vartojantys deminutyvus kalbėdami apie gyvūno maitinimąsi, **maistą, gėrimus**: *maistelis, ėdaliukas, vandenukas, morkytė, skaniukas, mėsytė, grūdėliai, konserviukai, sausiukai, šlapiukai, lazdelės, šienukas.*

47 % gyvūnų šeimininkų parašė, kad vartoja deminutyvus kalbėdami apie gyvūno **miego vietą**: *lovytė, gultukas, guoliukas, kaldrytė, dekutis, narvelis, vietutė.*

41 % respondentų teigė vartojantys deminutyvus kalbėdami apie gyvūno **ekskrementus, vėmimą**: *vėmaliukai, kakutis, šūdukai, balutė, sysiukas, vėmaliukininkė.*

Pateikti pavyzdžiai patvirtina, kad gyvūnams skirtoje kalboje deminutyvai dažniausiai turi pragmatines reikšmes ir yra vartojami siekiant perteikti meilę, empatiją (ypač kai atliekamos gyvūnui nemalonos procedūros), žaismingumą, taip pat sušvelninant nemalonus situacijas (pavyzdžiui, kalbant apie ekskrementus). Žodžiai, išreikšti žaisminga malonine forma, praranda dalį nemalonaus efekto, tampa malonesni. Galima teigti, kad deminutyvai kuria pačiam adresantui malonią situaciją, leidžiančią jam, o kartu ir augintiniui, gerai jaustis, kurti draugišką tarpusavio ryšį.

Analizuojant respondentų pateiktus vartosenos pavyzdžius pastebėta, kad deminutyvai vartojami skirtinguose šnekos aktuose: pasisveikinimuose (*Labas, mano mažiuikai. Labas, labas, kaip mano vaikiukas?*), paliepimuose / įsakymuose (*Gerk vandenėlio. Atnešk kamuoliuką.*), pasiūlymuose ar skatinimuose atlikti bendrą veiklą (*Einam į laukutį. Einam kakutį susirinkti.*), taip pat klausimuose (*Nori skaniuko? Einam miegučio?*). Tai papildo Savickienės (2006) tyrimų rezultatus, atskleidusius, kad gyvūnams skirtoje kalboje deminutyvų dažniausiai aptinkama pasisveikinimuose, įsakymuose ir klausimuose. Pasak minėtos autorės, tokiuose pavyzdžiuose išryškėja švelnumo, draugiškumo, artumo pragmatinė reikšmė. Net ir draudimo aktuose pavartojami deminutyvai, nes jie sušvelnina griežtumą.

Įdomu tai, kad respondentai, bendraudami su gyvūnais, deminutyvus vartoja ne tik šiems pasielgus gerai (*aukselis, gerutis, mažiukė*), bet ir tada, kai augintiniai padaro ką nors netinkamo (*velniukas, blogiukas, paršelis*), pavyzdžiui, *Vaikeli, ką padarei? Darbininkutė, išrausei visas gėles. Raganaite tu*. Pastebėta nemažai atvejų, kai deminutyvai vartojami ironiškai, pavyzdžiui, *durnelis, smirdžiukas, storuliukas, cepelinukas, pabaisulis, vėmaliukininkė, kvailelė, karvytė*. Vis dėlto net ir ironiškos vartosenos atvejuose juntamas draugiškumo ir švelnumo siekis.

Kiekybinė analizė parodė, kad mažų ir jaunų šunų šeimininkai yra labiau linkę vartoti deminutyvus. Didelių veislių šunų šeimininkai, atsakydami į anketos klausimus ir pateikdami bendravimo su augintiniu pavyzdžius, pavartojo vidutiniškai 6 deminutyvus, mažų šunų šeimininkai – 9 deminutyvus, o jaunų šuniukų (iki 1 metų) – vidutiniškai 13 deminutyvų. Tokią tendenciją galima paaiškinti tuo, kad jauni ir maži šuniukai yra ir fiziškai, ir emociškai artimesni šeimininkams: jie dažniau būna šeimininko glėbyje arba arti jo. Vis dėlto negalima teigti, kad didelių šunų augintojai deminutyvus vartoja retai: jų kalboje taip pat randama tokios vartosenos pavyzdžių: *Duokš nosytę nuvalysiu; Eikš pas mamytę* (kalbantis su vokiečių dogu); *Tu mūsų karalaitė. Dabar šukuosim kojytę. Duok nagiuką* (kalbantis su ilgaplaukiu koliu).

Apžvelgus visų respondentų paminėtų deminutyvų darybinius elementus, pastebėta, kad dažniausios deminutyvų priesagos yra *-ukas*, (*kačiukas, vaikiukas*) ir *-utė* (*gerutė, bitutė*), tačiau deminutyvai taip pat sudaromi ir su *-ėlis* (*katinėlis, angelėlis*), *-ytė* (*šunytė, bulvytė*), *-utis* (*mažutis, gerutis*). Įdomu tai, kad visi pavyzdžiuose užfiksuoti svetimos kilmės žodžiai deminutyvizuojami pridodant gyvūnams skirtoje kalboje dažniausią deminutyvų priesagą *-ukas* (*beibiukas, smailiukas, Snikeriukas, Nuteliukas*).

Kitas įdomus reiškinys, užfiksuotas tyrimo metu – tai savęs įvardijimas, nes gyvūnų šeimininkai (tyrime dalyvavo daugiausia moterys) neretai save arba kitus šeimos narius įvardija pasitelkdami deminutyvines formas: *Eik pas mamytę. Mamytė tuoj įdės maistuko. Tėtukas grįžo. Pagaliau grįžo šeimininkutė, einam pažaišti*. Tokios formos dažnesnės bendraujant su mažais ir jaunais šuniukais, pavyzdžiui, deminutyvo *mamytė* savo anketoje nepaminėjo nė vienas didelių šunų šeimininkas, o 14 % respondentų, auginančių mažus šunis, ir 20 %, turinčių jaunus šuniukus, pateikė vartosenos pavydžių su deminutyvu *mamytė*. Deminutyvas *šeimininkutė* buvo paminėtas tik mažų šunų augintojų pavyzdžiuose – 4 % (1 lentelė).

1 lentelėje matyti, kad save ar šeimos narius įvardyti *mama, mamyte* linksta respondentai, kurių augintiniai yra maži ir jauni. Pavyzdžių su įvardijimu *mama* pateikė 19 % mažų veislių ir 20 % jaunų šuniukų augintojų. Tarp didelių veislių šunų šeimininkų tokių atvejų buvo 12 %. Šeimininkėmis save arba šeimos narius, kalbėdami su gyvūnais, vadina 24 % apklaustų didelių šunų augintojų, 20 % – jaunų šuniukų, 10 % – mažų šunelių šeimininkų. Pastarojoje grupėje pasitaikė ir deminutyvinių šio įvardijimo formų (*šeimininkutė*). Kai kurie respondentai nurodė, kad bendraudami su gyvūnais, kartais save vadina vardu: didelių šunų augintojų grupėje tokių respondentų buvo 12 %, mažų šuniukų – 14 %, jaunų šunelių – 20 %.

1 lentelė. Gyvūnų šeimininkų savęs ir šeimos narių įvardijimai

	Didelių veislių šunų šeimininkai	Mažų veislių šunų šeimininkai	Jaunų šuniukų šeimininkai
Įvardijimas vardažodžiais (iš viso)	48%	61%	80%
Mama	12%	19%	20%
Mamytė	0%	14%	20%
Šeimininkė	24%	10%	20%
Šeimininkutė		4%	
Vardu	12%	14%	20%

Iš pateiktų rezultatų matyti, kad šeiminiškams namų erdvėje yra priskiriami tam tikri vaidmenys, primenantys vaikų ir tėvų santykius. Gyvūnas laikomas artimu ir mylimu šeimos nariu, todėl deminutyvinė priesaga sustiprina švelnumo, artumo, o konkrečiai leksema (*mama, šeiminkė*) ir pavaldumo bei savininkiškumo jausmus.

4.3. Būdvardžių vartosena apibūdinant gyvūnus

Būdvardžiai dažnai minimi kaip retai vartojama kalbos dalis, tačiau jų atributinė funkcija yra labai svarbi komunikacijoje. Vaikiškosios kalbos tyrimuose taip pat teigiama, kad būdvardžiai vartojami negausiai, tačiau tam tikrų semantinių grupių leksemos ypač svarbios komunikacijoje (Tribushinina 2018). Lietuvių vaikų ir vaikiškosios kalbos būdvardžius analizavusi Kamandulytė (2010, 2015) išskyrė svarbiausias šių žodžių vartosenos tendencijas ir funkcijas. Vienas ryškesnių požymių, rodančių skirtumą tarp vaikams skirtos ir gyvūnams skirtos kalbos, – pavartotų būdvardžių leksinė įvairovė.

Apklausoje dalyvavusių respondentų buvo prašoma bent keliais būdvardžiais apibūdinti savo gyvūno / gyvūnų charakterį ir išvaizdą. Šiame straipsnyje pasirinkta aptarti gausesnę ir įvairesnę charakterį apibūdinančių būdvardžių leksinę semantinę grupę. 77 apklaustieji pavartojo 274 charakterį apibūdinančius būdvardžius, tarp jų – 93 skirtingos lemos. Kadangi didžioji dalis apklaustųjų augino šunis ir kates, šioje tyrimo dalyje daugiausiai aptariami šių respondentų nurodyti pavyzdžiai.

Leksinė būdvardžių įvairovė, apibūdinant šunis, siekia 0,44, kates – 0,7. Įprastoje suaugusiesiems skirtoje kalboje, vartojamoje šeimos aplinkoje, būdvardžių leksinės įvairovės rodiklis yra 0,243 (Kamandulytė-Merfeldienė 2018). Toliau pateiksime dažniau ar rečiau respondentų paminėtus pavyzdžius, pavartotus apibūdinant šunis ir kates. Nors kai kurių vartosena nėra dažna, jie atskleidžia būdvardžių leksinę įvairovę kalboje apie gyvūnus.

Dažniausi būdvardžiai, kuriais respondantai apibūdina šunų charakterį, yra: *draugiškas* (18), *linksmas* (8), *meilus* (7), *mielas* (7), *aktyvus* (6), *prieraišus* (6), *smalsus* (6), *judrus* (5), *ramus* (5), *sargus* (5), *protingas* (5), *energingas* (4), *žaismingas* (4), *piktas* (4).

Kates apibūdinančių bent kelis kartus pavartotų būdvardžių yra mažiau, nes, kaip jau minėta, respondantai rinkosi įvairesnius charakterį nusakančius žodžius. Dažniausiai paminėtos šios kačių ypatybės: *draugiška* (4), *žaisminga* (4), *meili* (4), *miela* (2), *rami* (2), *gudri* (2), *prieraiši* (2), *aktyvi* (2).

Kaip matyti iš dažniausiai paminėtų būdvardžių sąrašų, didžioji jų dalis sutampa: beveik visi būdvardžiai, paminėti apibūdinant kačių charakterį, vartojami ir kalbant apie šunis. Tai gi ir katės, ir šunys apibūdinami kaip meilūs, mieli, aktyvūs, prieraišūs, ramūs, žaismingi. Vienintelis būdvardis, paminėtas apibūdinant kačių charakterį, bet nepavartotas, kalbant apie šunis – *gudri*. Šunų charakterį apibūdinant vartojamas būdvardis *protingas*.

Respondantai savo auginamų šunų charakterį apibūdino šiais būdvardžiais ar būdvardiškaisiais žodžiais: *padūkęs* (1), *užsispyręs* (1), *dominuojuantis* (1), *smaližius* (1), *guvus* (1), *eiklus* (1), *atkaklus* (1), *prisitaikantis* (1), *rūpestingas* (1), *įtarus* (1), *hiperaktyvus* (1). Be to, jie pavartojo ir ypatybę apibūdinančius žodžius, įprastai priskiriamus žmonėms: *kultūringas* (1), *intravertas* (1), *ekstravertas* (1), *bendraudiantis* (1), *šeimyniškas* (1), *cholerikas* (1), *mašlus* (1), *įnoringas* (1), *arogantiškas* (1), *savanaudis* (1), *reiklus* (1), *bendradarbiaujantis* (1), *plepus* (1), *išlaikytas* (1).

Katės apibūdinamos būdvardžiais ir ypatybę žyminčiais žodžiais: *plėšri* (1), *laukinė* (1), *kantri* (1), *išdykusi* (1), *išranki* (1), *medžiotoja* (1), *baili* (1), *baugšti* (1), *tingi* (1), *miegalė* (1), *smalsi* (1), joms priskiriamos ir kelios žmogiškosios savybės (nors ne tiek daug kaip šunims) *nepriklausoma* (1), *egoistiška* (1), *bendraudanti* (1).

Įdomu tai, kad ne tik šunys ir katės siejamos su ypatybėmis, rodančiomis gyvūnų komunikabilumą, norą bendrauti. Pavyzdžiui, vienas respondentas savo papūgą apibūdino kaip bendraujančią, o kitas apklausos dalyvis aprašydamas šinšilų charakterį pavartojo būdvardį *iškalbingos*.

Apibendrinant galima teigti, kad didelė būdvardžių, apibūdinančių gyvūno charakterį, įvairovė rodo šeiminių artimumą augintiniams, norą apie juos papasakoti. Respondentų nurodytų būdvardžių vartoseną taip pat atskleidžia šeiminių polinkį „sužmoginti“ gyvūną.

5. Apibendrinimas ir išvados

Gyvūnų ir žmonių ryšys susiformavo prieš tūkstančius metų. Prijaukinti laukiniai gyvūnai tapo neatsejamais žmonių buities palydovais, o modernusis pasaulis dėl urbanizacijos, demografinių, kultūrinių ir socialinių pokyčių dar labiau priartino gyvūnus prie žmogaus, suteikdamas jiems kitokį – naminio gyvūno / augintinio statusą. XXI amžiuje naminis gyvūnas, ypač jaunesnių kartų žmonių, yra suvokiamas kaip visateisis šeimos narys. Daugelis naminius šunis ir kates prilygina vaikams, todėl pokalbiai su jais, kaip matėme, rodo esant labai daug panašumų. Intensyvus naminio augintinio ir žmogaus bendravimas suteikia progų ir galimybių stebėti, tirti ir analizuoti tokios komunikacijos pobūdį.

Tirtasis registras priskiriamas asimetrinės komunikacijos sričiai, kai žmogus dominuoja kalbėdamas su augintiniu ir pagal situaciją pasirenka tinkamą šnekos aktą, pvz., draudimą, liepimą, prašymą, klausimą ir pan. Tačiau suprantama, kad verbalinė komunikacija svarbesnė ne gyvūnui, o jo šeiminkui, nes leidžia sustiprinti tarpusavio ryšį, sukurti žaismingus ir draugiškus santykius. Supaprastintas kalbos registras, kuriam priskiriama ir gyvūnams skirta kalba, pasižymi kalbos supaprastinimu skirtinguose lygmenyse (nuo fonetikos iki diskurso) bei dažnesne tam tikrų elementų, pasižyminčių įvairiomis pragmatinėmis funkcijomis, vartoseną.

Šis, kiek sistemingesnis, apklausa grįstas tyrimas, suprantama, reikalauja tolimesnio duomenų balansuotumo, didesnės imties ir ryšio tarp skirtingų parametrų nustatymo, jeigu tokie, kaip tikimasi, egzistuotų. Šiuo darbu norėta atkreipti į retai tyrėjų dėmesio sulaukiantį registrą – gyvūnams skirtą kalbą, telkiant dėmesį į kelis kalbinius reiškinius: garsažodžių, deminutyvų ir būdvardžių vartojimą, kalbant su arba apie gyvūną.

Apklausos duomenys rodo, kad moterys (jų skaičius vyravo) linkusios naminius gyvūnus, ypač šunis ir kates, prilyginti šeimos nariams, suteikti jiems vaiko statusą (dažna deminutyvų vartoseną, garsažodžiai). Pateikti gausūs augintinių apibūdinimai taip pat patvirtina teiginį, kad tokiam bendravimui būdingas antropomorfizmas, nes gyvūnas apibūdinamas žmogui priskiriamomis savybėmis, tai ypač atskleidžia vardijimai apie charakterio ypatumus. Dažnai vartojami deminutyvai, kreipiantis į gyvūnus ar apibūdinant jų maistą, žaislus ar kitus daiktus, rodo, kad pragmatinė deminutyvų funkcija leidžia šeiminkams kalbėjimo su augintiniu akta paversti žaismingesniu ir pasiekti savo tikslus mažiau formaliu, draugiškesniu būdu, net jei kalbama apie mažiau malonius dalykus.

Kaip minėta, šis darbas turėtų būti tęsiamas, jį pildant duomenimis ir kitokiais analizės būdais, kita vertus, nauji tyrimai, fiksuojantys natūralią šeiminių su augintiniais kalbą, būtų labai įdomūs ir prasmingi dėl platesnių teorinių svarstymų.

Literatūra

- Acevedo, D. 2017. The Association of Feline Behavior to Acoustical Features of Kitten Directed Speech. Prieiga internetu https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1201&context=hc_sas_etds (žiūrėta 2023-02-27).
- Allwright, R. L. 1984. The importance of interaction in classroom language learning. *Applied linguistics* 5(2), 156–171.
- Atherton, C., G. Moore. 2016. Speaking to animals: Japan and the welfare of companion animals. *Electronic journal of contemporary Japanese studies*, 16(1).
- Balčiūnienė, I., L. Kamandulytė-Merfeldienė. 2018. Garsažodžių dažnumas, funkcijos ir reikšmės ankstyvojoje vaikystėje. *Darbai ir dienos* 70, 11–29.
- Ben-Aderet, T., M. Gallego-Abenza, D. Reby, N. Mathevon. 2017. Dog-directed speech: why do we use it and do dogs pay attention to it? *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* 284(1846). Prieiga internetu http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/65862/3/_smbhome.uscs.susx.ac.uk_ellenaj_Desktop_SRO_Ben_Aderet_et_al_main_ms_FINAL.pdf (žiūrėta 2023-02-27).
- Benjamin, A., K. Slocombe. 2018. ‘Who’s a good boy?!’ Dogs prefer naturalistic dog-directed speech. *Animal Cognition* 21, 353–364. Prieiga internetu <https://link.springer.com/article/10.1007/s10071-018-1172-4> (žiūrėta 2023-02-27).
- Burnham, D., E. Francis, U. Vollmer-Conna, Ch. Kitamura, V. Averkiou, A. Olley, M. Nguyen, C. Paterson. 1998. Are you my little pussy-cat? Acoustic, phonetic and affective qualities of infant- and pet-directed speech. *5th International Conference on Spoken Language Processing (ICSLP 1998)*. Prieiga internetu https://www.isca-speech.org/archive/pdfs/icslp_1998/burnham98_icslp.pdf (žiūrėta 2023-02-27).
- Dabašinskienė, I. 2009. Intimacy, familiarity and formality: diminutives in modern Lithuanian. *Lituanus: Lithuanian quarterly journal of arts and sciences* 55(1), 65–79. Prieiga internetu <https://www.lituanistika.lt/content/20756> (žiūrėta 2023-02-27).
- Dijk, T. A. V. 2008. *Discourse and power*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Dressler, W. U., L. M. Barbaresi. 1994. *Morphopragmatics: Diminutives and intensifiers in Italian, German, and other languages*. Mouton de Gruyter, Berlin / New York.
- Dressler, W. U., E. Mattiello, E., K. Korecky-Kröll, S. Noccetti, I. Dabašinskienė, L. Kamandulytė-Merfeldienė, V. Kazakovskaya. 2022. Communication with diminutives to young children vs. pets in German, Italian, Lithuanian, Russian, and English. *Stem- Spraak-en Taalpathologie* 27, 53–68.
- Duchan, J. F., D. Kovarsky (eds.). 2005. *Diagnosis as cultural practice*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Eckert, P., S. McConnell-Ginet. 2003. *Language and gender*. Cambridge University Press. Prieiga internetu <https://doi.org/10.1017/CBO9780511791147> (žiūrėta 2023-02-27).
- Fairclough, N. 2013. *Language and power*, 2nd edition. Old Tappan: Taylor & Francis Group.
- Fergusson, Ch. A. 1977. Baby talk as simplified register. *Talking to children: language input and acquisition ICE* / Snow and Ch. A. Ferguson. Cambridge University Press.
- Galton, M., L. Hargreaves, Ch. Comber, D. Wall, T. Pell. 1999. Changes in Patterns of Teacher Interaction in Primary Classrooms: 1976-96. *British Educational Research Journal* 25(1), 23–37.
- Gregory, D. J. 2010. Pet Custody: Distorting Language and the Law. *Family Law Quarterly* 35. Prieiga internetu https://scholarlycommons.law.hofstra.edu/cgi/viewcontent.cgi?Referer=&httpsredir=1&article=1556&context=faculty_scholarship (žiūrėta 2023-02-27).
- Hirsh-Pasek, K., R. D. Treiman. 1982. Motherese in a new context. *Journal of Child Language* 9, 229–237. Prieiga internetu <https://doi.org/10.1017/S0305000900003731> (žiūrėta 2023-02-27).

- Jardat, P., L. Calandreau, V. Ferreira, Ch. Gouyet, F. Reigner, L. Lanndale. 2022. Pet-directed speech improves Horses. Attention toward humans. *Scientific Reports* 12. Prieiga internetu <https://www.nature.com/articles/s41598-022-08109-z> (žiūrėta 2023-02-27).
- Jeannin, S., C. Gilbert, M. Amy, G., Leboucher. 2017. Pet-directed speech draws adult dogs' attention more efficiently than Adult-directed speech. *Scientific Reports* 7. Prieiga internetu <https://www.nature.com/articles/s41598-017-04671-z> (žiūrėta 2023-02-27).
- Kamandulytė, L. 2006. Vaikiškosios kalbos ypatybės. *Kalbos kultūra* 79, 264–272.
- Kamandulytė, L. 2010. Lietuvių kalbos būdvardžio įsisavinimas: leksinės ir morfosintaksinės ypatybės. *Daktaro disertacija*. Vytauto Didžiojo universitetas.
- Kamandulytė-Merfeldienė, L. 2015. The Acquisition of Lithuanian Adjectives: Lexical and Morphological Features. In: Tribushinina E., Voeikova M. D., Noccetti S. (eds.): *Semantics and morphology of early adjectives in first language acquisition*. Cambridge Scholars Publishing, 313–346.
- Kamandulytė-Merfeldienė, L. 2018. Nuo buitinės kalbos iki viešojo kalbėjimo: kiekybinis kai kurių leksikos ir gramatikos ypatybių tyrimas tekstynų lingvistikos metodu. *Lituanistica* 64(4). 255–270.
- Koda, N. 2001. Anthropomorphism in Japanese Women's Status Terms used in Talk to Potential Guide Dogs. *Anthrozoös* 14(2), 109–111.
- Laing, C. E., M. Vihman, M., T. Keren-Portnoy. 2017. How salient are onomatopoeia in the early input? A prosodic analysis of infant-directed speech. *Journal of Child Language* 44(5), 1117–1139.
- Linell, P., T. Luckmann. 1991. Asymmetries in dialogue: Some conceptual preliminaries. In: Marková, I., Foppa, K. (eds.): *Asymmetries in Dialogue*. New York: Harvester Wheatsheaf. 1–20.
- Lukyanova, V., O. Koloskova. 2020. Pragmatic potential of onomatopoeia in animated movies for children. *Global Journal of Foreign Language Teaching* 10(1), 58–64.
- Mattiello, E., V. Ritt-Benmimoun, W. U. Dressler. 2021. Asymmetric use of diminutives and hypocoristics to pet animals in Italian, German, English, and Arabic. *Language & Communication* 76, 136–153.
- Moltow, D. 2013. Pedagogical symmetry and the cultivation of humanity: Nussbaum, Seneca and symmetry in the teacher–pupil relationship. *Arts and Humanities in Higher Education* 13(1-2), 115–127. Prieiga internetu <https://doi.org/10.1177/1474022213509179> (žiūrėta 2023-02-27).
- Pilley, W. J. 2013. Border collie comprehends sentences containing a prepositional object, verb, and direct object. *Learning and Motivation* 44(4), 229–240. Prieiga internetu (žiūrėta 2023-02-27).
- Reeve, C., S. Jacques. 2022. Responses to spoken words by domestic dogs: A new instrument for use with dog owners. *Applied Animal Behaviour Science* 246. Prieiga internetu <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0168159121003002> (žiūrėta 2023-02-27).
- Roazzi, A., P. Bryant. 1998. The effects of symmetrical and asymmetrical social interaction on children's logical inferences. *The British Journal of Developmental Psychology* 16, 175–181.
- Savickienė, I. 2003. *The Acquisition of Lithuanian Noun Morphology*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Savickienė, I. 2005. Morfopragmatika: deminutyvų vartojimas dabartinėje lietuvių kalboje. *Kalbotyra: mokslo darbai* 50(1), 91–100.
- Savickienė, I. 2006. Komunikacinė pragmatika ir kalbėjimo situacijos tikslas: deminutyvų vartojimo atvejis. *Kalbos kultūra* 79, 256–263. Prieiga internetu <http://www.minfolit.lt/arch/1/57.pdf> (žiūrėta 2023-02-27).
- Savickienė, I., W. U. Dressler. 2007. *The Acquisition of Diminutives: a cross-linguistic perspective*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 1–12. Prieiga internetu http://www.benjamins.com/cgi-bin/t_bookview.cgi?bookid=LALD%2043 (žiūrėta 2023-02-27).

- Sayegh, H., C. Harden, H. Khan, P. Madhukar, Q. G. Eichbaum, Ch. Ilingira, G. Goba. 2022. Global health education in high-income countries: confronting coloniality and power asymmetry. *BMJ Global Health* 7. Prieiga internetu <http://dx.doi.org/10.1136/bmjgh-2022-008501> (žiūrėta 2023-02-27).
- Schmitt-Beck, R. 2022. Asymmetric Communication and Internal Exclusion in Everyday Political Talk. *Frontiers Political Science* 4. Prieiga internetu <https://doi.org/10.3389/fpos.2022.798128> (žiūrėta 2023-02-27).
- Stoeckel L. E, L. S. Palley, R. L. Gollub, S. M. Niemi, A. E. Evins. 2014. Patterns of brain 383 activation when mothers view their own child and dog: An fmri study. *PLoS ONE* 9 (10). Prieiga internetu <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0107205> (žiūrėta 2023-02-27).
- Tannen, D. 1994. *Talking from 9 to 5: Women and Men at Work*. Avon.
- Tannen, D. 1996. *Gender and Discourse*. Oxford University Press.
- Tannen, D. 1999. *The Argument Culture: Stopping America's War of Words*. Ballantine.
- Tempelmann, S., J. Kaminski, M. Tomasello. 2014. Do Domestic Dogs Learn Words Based on Humans' Referential Behaviour? *PLoS One* 9 (3). Prieiga internetu <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3960120/> (žiūrėta 2023-02-27).
- Thornborrow, J. 2002. *Power talk: language and interaction in institutional discourse*. Harlow: Longman.
- Tribushinina, E. 2018. Acquisition of adjectives across languages and populations: What's wrong with them? *Cahiers de l'ILSL* 56, 259–275.
- Wodak, R., S. E. Godwin. 1999. Gender and Discourse. *Contemporary Sociology* 28(4), 437.